

BARN-UNGA-SAMHÄLLE

Examensarbete i barndom och lärande
15 högskolepoäng, grundnivå

”Skatter, sommar och soldater”

Om hur identiteter och positioneringar skapas i barnböcker
och i förskolans verksamhet

“Treasure, summer and soldiers”

*About how identities and positionings are created in children's books
and in preschool activities*

Olivia Hallin
Emelie Suneson

Förskolläraryxamen 210hp

Datum 2019-06-10

Examinator: Jutta Balldin

Handledare: Hanna Hofverberg

Förord

Tidigt i vår utbildning visste vi att vi ville skriva med varandra, men att det skulle handla om barnböcker var något som växt fram under utbildningens gång. Efter många diskussioner och berättelser om våra verksamhetsförlagda utbildningar framkom det att förskolorna jobbar med barnböcker på olika sätt med barnen, detta var något som gjorde att vi valde att analysera barnböcker. Under skrivprocessens period har vi träffats i stort sett alla vardagar i veckan och tillsammans skrivit all text gemensamt. Inläsning av litteratur och empiriinsamling har gjorts tillsammans då vi även var ute och intervjuade en verksam förskollärare.

Vi vill rikta ett stort tack till våra familjer och sambos som har stöttat och pushat oss både i med och i motgång. Vår fantastiska handledare Hanna Hofverberg vill vi ge ett extra stort tack till som har varit vår stöttepelare som alltid varit tillgänglig och hanterat våra sammanbrott otroligt väl. Vi vill även tacka varandra för fantastiskt bra samarbete, mycket skratt och många kaffepauser. Utan varandra hade vi inte klarat att komponera ihop ett fantastiskt examensarbete som vi är otroligt stolta över.

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning är att genom ett antal barnböcker samt intervju med en verksam förskollärare få syn på olika kulturer. Vi använder oss av ett intersektionellt perspektiv som en teoretisk utgångspunkt utifrån Mulinari och de los Reyes tolkning. Genom barnböckerna blev mångkultur, kulturkrockar och klasskillnader centrala för oss att få syn på hur olika kulturer skapas och förklaras, vilket också diskuterades av den verksamma förskolläraren i intervjun. Vår valda metod för att undersöka och analysera detta är narrativ analysmetod som har fokus på berättelser. Detta använder vi oss av både när vi analyserar barnböckerna och intervjun. Resultatet av vår studie bottnar i hur man som verksam förskollärare kan använda sig av barnböcker med dessa typer av fokus i förskolan för att skapa förståelse kring ämnena för barnen. Också att man som vuxen eller verksam förskollärare blir medveten om hur man kan tolka barnböcker och använda dess innehåll på nya sätt. Genom resultatet har vi blivit medvetna om att en barnbok kan ses utifrån olika perspektiv och att man som läsare kan få syn på olika syften med innehållet i en barnbok. Detta vill vi genom vår studie visa och inspirera till.

Nyckelord: Bilderböcker, intersektionalitet, klasskillnader, kultur, kulturkrockar, mångkultur, positionering.

Emelie Suneson

Olivia Hallin

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
2. Tidigare forskning	8
2.1 Barnbäckers betydelse för lärande.....	8
2.2 Synsätt på kulturer	9
2.3 Kultur som lika - olika	9
2.4 Samhällets identiteter och kulturer	10
2.5 Intersektionalitet i förskolan	11
2.6 Språk och identiteter i kulturer	12
3. Teoretiskt perspektiv	14
3.1 Intersektionalitet	14
3.2 Positionering i samverkan.....	15
4. Metod.....	17
4.1 Analysmetod	17
4.2 Urval av barnböcker.....	18
4.3 Intervju och tillvägagångssätt	20
4.4 Varför intervju	21
4.5 Etiska överväganden	21
5. Resultat	23
5.1 Narrativ analys - Vi letar skatt.....	23
5.1.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?.....	25
5.1.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju	26

5.1.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?.....	27
5.2 Narrativ analys - Hemma hela sommaren.....	28
5.2.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?.....	29
5.2.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju	30
5.2.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?.....	31
5.3 Narrativ analys - Alfons och soldatpappan.....	32
5.3.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?.....	34
5.3.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju	35
5.3.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?.....	36
6. Diskussion	37
6.1 Hur görs kultur.....	37
6.2 Klasskillnader	38
6.3 Mångkultur och identitet.....	40
6.4 Sammanfattning av diskussion	41
7. Referenser	43
7.1 Litteratur	43
7.2 Skönlitteratur	45
7.3 Otryckta källor	45
7.4 Bilaga 1	46

1. Inledning

Utanför dörren sitter min tant, precis som förut och ber om en slant.

Hon har rest väldigt långt till vårt rikare land, där några delar med sig ibland.

Andra går bara förbi, som min mamma. Jag tänker: på ett sätt är de mer ensamma.

De betalar sin skatt, men de vill inte titta. Om de hade stannat kanske de skulle hitta

en gråt som de kunde förvandla till skratt. Det, tycker jag, är en underbar skatt!

(Lundqvist 2015)

Kulturer kan belysa oss människor utifrån olika perspektiv och skapa en grund för vårt sätt att tänka, handla och se på saker och ting i vår omvärld. Möten mellan olika människor händer hela tiden och i dessa möten skapas olika normer som ofta delar in oss människor i kategorier. Det kan vara kategorier om olika kulturer, kön, klass eller en mer allmän uppfattning om lika eller olika. Jensen (2011) menar att kulturer och normer som ofta är en majoritet i samhället skapar positioner för människor som antingen kan anamma positionen eller motarbeta den. Vi är i detta arbete intresserade av att studera denna fråga närmare, det vill säga hur olika identiteter görs i relation till kulturer av olika slag. Avgränsning till mångkultur som vi menar är de olikheter som kan finnas i ett samhälle beroende på exempelvis inkomst och utbildning, etnicitet och ursprung samt begreppen klasskillnader och kulturkrockar kommer också att definiera problemet. För att förstå hur olika faktorer som skapar olika identiteter använder vi oss av ett intersektionellt perspektiv på främst mångkulturer samt positioneringar och hur de bidrar till identiteter.

Men varför är detta intressant? Jo, under vår verksamhetsförlagda utbildning fick vi ta del av ett litteraturprojekt som gjorde att dessa frågor om olika kulturer kunde lyftas genom läsning av böcker veckovis. Genom litteraturprojektet som togs fram utifrån Läslyftet (Skolverket, 2018) och med hjälp av förskollärarna på avdelningen skapades ett syfte och tankesätt kring att böcker är vägen till lärande inom både läs- och skrivutveckling, språkförståelse samt socialt bemötande. Det sistnämnda fick vår uppmärksamhet eftersom att Läroplanen (Lpfö 98 rev. 2018) beskriver att "Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation." (s. 12). Det som blev tydligt för oss med läs- och skrivutvecklingsprojektet var att barnen inte bara lär sig

språkutveckling, utan genom det sociala görs också olika identiteter och vad vi kan kalla för "kulturkategorier". Kultur är dock ett begrepp som enligt oss är väldigt komplext och har olika betydelser och innebörder beroende på vad man tittar efter och utifrån olika forskare och författare. Kåreland (2009) belyser vikten av att skapa och utveckla en förståelse för andra kulturer som också kan bidra till en bredare uppfattning av den egna kulturen. Hon menar också att det genom landsöverskridande möten blir svårt att förklara vad en kultur är eftersom det kan ha inslag från andra kulturer. Till exempel har den svenska kulturen, enligt Kåreland (2009), inslag av andra typer av kulturer, vilket kan skapa kategorier mellan människorna. Hur dessa kategorier görs och på vilket sätt kulturer blir till väckte vårt intresse och det är genom berättelser vår uppsats kommer att undersöka detta. Eftersom olika barnböcker var utgångspunkten för litteraturprojektet kommer vi specifikt undersöka hur olika barnböcker lyfter olika perspektiv och olika kulturer i samhället. Men vår nyfikenhet har efter en tid på förskolan och i dess verksamhet inte bara riktats mot barnböckerna, utan även mot pedagogernas erfarenhet av att arbeta med detta. Därför har vi också som en del i undersökningen inte bara analyserat barnböcker, utan också intervjuat en pedagog för att få en djupare förståelse för arbetet med barnböckerna.

1.2 Syfte och frågeställningar

Kulturer kan tolkas på flera olika sätt och användas för att förstå människor i möten. Syftet med denna uppsats är att skapa kunskap om hur olika identiteter kommer till uttryck och positioneras samt hur identiteter görs. För att göra detta kommer vi analysera bilderböcker och intervju där olika kulturer blir framträdande. För att få svar på vårt syfte tar vi hjälp av frågeställningarna nedan:

1. Vilka berättelser om intersektionalitet framträder i ett antal barnböcker?
2. Hur görs intersektionalitet och positioneringar i dessa berättelser?
3. Vilka berättelser om intersektionalitet lyfts utifrån en pedagogs erfarenhet kring böckerna?
4. Hur görs intersektionalitet och positioneringar i förskolan utifrån en pedagogs erfarenhet?

2. Tidigare forskning

I detta avsnittet presenterar vi tidigare forskning som är relevant för vår studie då forskningen belyser bilderböcker och dess användning i praktiken samt hur bilderböcker kan belysa ord och begrepp på en barnnivå. Den tidigare forskningen ger också olika förklaringar på hur våra begrepp kan användas och vad de kan innebära. Tidigare forskning kommer visas genom rubriker inom kapitlet som är barnbäckers betydelse för lärande, synsätt på kulturer, kultur som lika – olika, samhällets identiteter och kulturer, intersektionalitet i förskolan och språk och identiteter i kulturer.

2.1 Barnbäckers betydelse för lärande

Barnböcker är ett redskap för barn att kunna identifiera sig själva med karaktärerna, vilket Kåreland (2013), som är en svensk barnboksforskare och professor, beskriver utifrån avhandlingar och studier. Samtidigt ifrågasätter hon nödvändigheten med den typen av syfte. Hon pekar på om barn verkligen sätter sig in i bokens mening och kan använda sig av fiktiva karaktärer eller om barn inte gör en sådan koppling till sitt eget liv och sin egen verklighet. Steiner, Peralta Nash och Chase (2008) däremot lyfter vikten av att barnböcker ska belysa olika kulturer som ska representera alla barn, etniciteter och bakgrunder för att igenkänning ska skapas hos barnen som läser eller ser boken i fråga. Steiner m fl. (2008) menar också att ett sådant tänk gällande barnböcker bidrar till en social förståelse och kännedom för alla typer av kulturer och olikheter. Detta genererar i respektfullhet och accepterande för barn vilket är en pedagogs ansvar att tillgodose i verksamheten menar Steiner m fl. (2008).

Nikolajeva (2000) belyser strukturen av bilderböcker i en analys kring hur text och bild verkar i symbios. Hon menar att de två delarna måste kopplas ihop för att en mening ska skapas i berättelsen och därmed kan inte antingen text eller bild stå för sig själva. Detta är också något som Kåreland (2013) lyfter kring bilderbäckers betydelse gällande samverkan av text och bild. Suzuki, Huss, Fiehn och Myers Spencer (2015) visar genom en amerikansk studie att inom svåra och tunga ämnen som exempelvis krig eller andra livskriser är böcker ett bra hjälpmedel i förståelsen för barn som därigenom bidrar till en medvetenhet kring sin egen verklighet. Speciellt om det är barn som befinner sig i samma livskris som beskrivs genom en berättelse från en bilderbok. Detta menar Axelsson och Jönsson (2016) kan ses genom begreppet *critical literacy* som dem förklarar genom att bygga broar och öppna dörrar med hjälp av olika typer

av berättelser och barnböcker. Detta menas med att barn ska kunna känna igen sig i boken i fråga och att barn ska få syn på nya fenomen eller kulturer för att vidga sin medvetenhet kring sin omvärld, vilket Steiner m fl. (2008) ovan också menar. Arbetsättet och tänket använder sig Fast (2008) av i förklaringen kring förskolans verksamhet och användning av bilderböcker. Hon menar att barn har olika bakgrunder och erfarenheter som påverkar barn som lyssnare i förståelsen för en viss barnbok och dess budskap och mening. Alltså att barn skapar skilda förståelser för sin egen omvärld genom bilderböcker utifrån sin egen bakgrund och sina egna erfarenheter.

2.2 Synsätt på kulturer

Ett sätt att förstå kulturer är att tillvarata olika kulturer som kan skapa möjligheter för samhällets och individers utveckling. Detta i möten med människor i sociala situationer utan att problem uppstår är något som Kåreland (2009), beskriver som mångkulturalism. Begreppets innebörd myntas av Kåreland (2009) som beskriver tre olika synsätt, det konservativa, liberala och pluralistiska som kan bidra till att förstå mångkulturalitet på en djupare och mer teoretiskt grund. Det första synsättet enligt Kåreland (2009) berör tänket gällande att den västerländska kulturen och gemene man är större och bättre än andra kulturer och därmed ligger fokus inte på en politisk nivå gällande problem. Det andra synsättet beskriver Kåreland (2009) att tänket gällande att människors likheter dominerar dess olikheter är central. I det tredje synsättet läggs vikt vid skillnader mellan kulturer på ett positivt sätt där människors värde är detsamma oavsett bakgrund eller värderingar.

2.3 Kultur som lika - olika

Termen mångkulturalism myntades främst i samband med den ökande invandringen i Sverige under 1990-talet och har kommit att betyda genom Kåreland (2009) att olikheter och etniska bakgrunder kan främja ett lands utveckling och förhållningssätt till människor och andra kulturer. Kåreland (2009) menar alltså att man ska anamma andra kulturer i sociala möten för att förstå sin egen kultur vilket är en viktig del i arbetet kring mångkulturalism där hon menar att olika är bra. Problem inom mångkulturalism kan dock vara något som stör det sociala mötet mellan människor, vilket kan beskrivas som "third place" enligt Homi Bhabha, som är en indisk engelsk lärare och teoretiker. Kåreland (2009) förklarar det som ett tomrum som uppstår i

möten mellan två människor med olika kulturella bakgrunder. Här kan då skapas kulturkrockar, då människor enligt Smidt (2013) "lever i en och samma värld, men denna värld rymmer många kulturer och vi lever primärt i en kultur" (Smidt 2013, s.26). Detta då exempelvis olika värderingar, skoltraditioner, sociala vanor och språk skiljer sig markant från varandra. Linde (2001) menar att problem, eller kulturkrockar kan därmed bidra till missförstånd eller fördomar mellan kulturer och sociala möten. Kåreland (2009) lyfter att kulturkrockar kan dock också ses utifrån ett mer positivt perspektiv istället för att endast belysa de problem som kan uppstå vid möten mellan människor med olika kulturer. Vidare menar Kåreland (2009) att man redan som barn får tillgång till att uppleva olika känslor som tolkas utifrån olika kulturer och är betydande för framtida förståelse kring kulturer som skiljer sig från den egna. Detta gör i sin tur att man skapar en öppenhet kring kulturer som är olik sin egna och därigenom bidra till förståelse för hur andra människor kan handla eller agera i olika sociala situationer.

2.4 Samhällets identiteter och kulturer

Klasskillnader är en social konstruktion som kan komma av ovanstående faktorer, där Jensen (2011) belyser att mångkultur blir till kulturkrockar som bidrar till klasskillnader i samhället mellan olika människor och kulturer. Hon beskriver detta även som kategorier som förklaras genom att "kategorier är inget man bara är eller tillhör utan något som man blir genom att utföra vissa handlingar" (Jensen 2011, s.116). Dessa kategorier är socialt konstruerade i den mån där människor tillsammans avgör vad som är passande att göra i vissa sociala situationer vilket därefter blir till en norm i samhället. Vidare menar Jensen (2011) att vid avvikande handlingar kring det som klassas som norm skapas då klasskillnader mellan människor som exempelvis har olika kulturer och levnadsvanor. Mulinari och de los Reyes (2005) menar dock att klasskillnader också kan beskrivas utifrån ett intersektionellt synsätt där den faktiska människan delas in i grupper eller kategorier som avgörs utifrån etnicitet, kön, ålder, etc. Jensen (2011) menar att människor med olika typer av bakgrunder kan också bidra till att klasskillnader uppstår, då förutsättningar kring exempelvis ekonomi eller utbildning kan vara faktorer som gör att vissa människor blir positionerade i en lägre skala i samhället. Detta behöver inte endast bero på mångkulturalism eller invandring utan kan finnas i det samhället som det landet i fråga erbjuder. I samtal med barn kan frågan kring fritidsaktiviteter lyfta olikheter och klasskillnader i förhållande till vad familjen kan erbjuda rent ekonomiskt, vilket är oberoende bakgrund eller etnicitet, vilket både Kåreland (2009) och Jensen (2011) lyfter.

2.5 Intersektionalitet i förskolan

Intersektionalitet grundar sig i olika faktorer som verkar i symbios med varandra och kan inte stå själva, vilket också kan definieras på olika sätt. I avsnittet teoretiskt perspektiv kommer vi förklara och använda oss av en tolkning av intersektionalitet utifrån Mulinari och de los Reyes (2005) vars tankar grundar sig hos Kimberlé Crenshaw, men vi vill genom en annan definition få en djupare förståelse för hur intersektionalitet kan tolkas genom Davis (2008):

Davis defines intersectionality as 'the interaction between gender, race and other categories of difference... and the outcomes of these interactions in terms of power'

(Davis 2008: 68)

Vidare menar Davis (2008), genom vår egen översättning, att intersektionalitet handlar om att skapa förståelse för olikheter och belysa ojämlikheter inom sociala och ekonomiska resultat utifrån interaktioner mellan olika faktorer som kan vara kön, etnicitet och klass. Dessa faktorer måste alltså ses genom en sammansättning av varandra för att skapa mening och därmed förståelse. Intersektionalitet enligt Davis (2008) ska minimera skillnader inom och mellan grupper för att mångfald ska blir synligt och accepterat.

Tankesättet gällande den intersektionella principen har Abdullah (2009) använt sig av i sin undersökning som bygger på olikheter och hur det kan arbetas med i förskolan. Hon menar att människor måste samarbeta och vara medvetna om olikheter och likheter för att skapa acceptans i möte med människor i sociala sammanhang. Genom vetenskap och förståelse sker förändring kring attityder och värderingar hos människor, vilket Abdullah (2009) menar är centralt att börja arbeta med redan i förskolan. Arbetet och undersökningen som hon har gjort grundar sig i att hon upplever att arbetet och fenomenet kring intersektionalitet och mångkulturalism är svårt i allmänhet och främst i förskolan. Detta uppmärksammade Abdullah (2009) genom observationer i sitt hemland Malaysia där arbetet och tänket inte ens existerade. Vidare vidgades vyerna till Australien och Japan där intersektionalitet och mångkulturalism också undersöktes genom intervjuer och observationer på förskolor för att få syn på arbetet kring detta.

Abdullah (2009) beskriver genom sin artikel att förskolan ska sträva efter att barnen utvecklar en egen identitet och utvecklar förståelse för empati och acceptans för

mångfald och olikheter. Förskolan ska även bidra till att barn utvecklar kritiska färdigheter för att kunna stå upp för orättvisor i samhället och i barnens närhet. Dessa områden bör arbetas med på ett intersektionellt sätt i förskolan för att barnen vidare ska ha kunskap och färdigheter om just detta. Abdullah (2009) har genom sin undersökning och artikel beskrivit att detta kräver miljöer som är förberedda och anpassade för ett barnperspektiv. Detta ska belysa mångfald genom ett positivt synsätt men som inte heller bidrar till stereotyper i olika kulturer. Här är diskussionen om lika och olika viktig för att bidra till en förståelse kring att alla är lika mycket värda. Enligt Abdullah (2009) kan det också ske med hjälp av barnböcker som belyser olikheter och mångkulturalitet, vilket pedagogerna bär ansvar för. Hon ger exempel på arbetssätt i förskolan om kan gynna ett arbete kring olikheter och acceptans. Abdullah (2009) har själv utformat och gjort i Japan och Australien. Genom att belysa traditioner och firanden inom olika kulturer på olika delar av året kan pedagoger visa kulturer för barnen på ett konkret sätt. Abdullah (2009) menar också att en del i arbetet kan vara att alla barn och familjer tar med en symbol eller liknande. Detta ting kan ha betydelse eller finns i deras kultur eller tradition som bidrar till en känsla av delaktighet trots olikheter som kan uppkomma. Dock lyfter också Abdullah (2009) svårigheter med att få föräldrar involverade i ett sådant arbete som kan kräva tid och pengar i uppvisandet av sina kulturer.

2.6 Språk och identiteter i kulturer

Kåreland (2009) belyser att språk är en del av kulturer och görs i samband med andra, vilket tas vidare i lärandet kring andras kulturer för att kunna skapa förståelse för sin egen kultur. Under åren har debatten kring svenska som andraspråk medfört delade åsikter om utförande, segregering och skillnader. Kåreland (2009) menar att samhället har ansvar för att även minoritetsspråk tas till vara på och får den del i samhället som behövs för de människorna det berör. Detta för att kulturen som språket kommer ifrån ska föras vidare som ett kulturarv till andra generationer. Genom detta kan man tolka Kårelands (2009) tankar kring att olika kulturer kan generera lärdomar och gynna samhället.

I verksamheten på en förskola är det centralt att skapa ett internationellt perspektiv som i sin tur bidrar till att barnen utvecklar sina identiteter i takt med sin språkutveckling både på det egna språket samt det svenska. Kåreland (2009) menar också att mångkultur bidrar till acceptans kring olika kulturer och därigenom skapas demokrati i processen att anamma

kulturella arv och ta till vara på dessa. Dock är det enligt Kåreland (2009) komplext att definiera vad som uppfattas och berör kultur i dess helhet. Utveckling av samhällen, landskonflikter eller andra faktorer gör att kulturer flyttar på sig, alltså följer människorna. Hon menar att det leder till att just den svenska kulturen har inslag av exempelvis andra länders kulturer och att kulturen som råder i Sverige blir flerstämmig.

Identiteter skapas enligt Kåreland (2009) i möten med andra kulturer, men vad som skapas och hur identiteterna ser ut är en abstrakt fråga utan något direkt svar. Mångkultur och sociala möten ger oss människor förståelse och vidgad syn på fler kulturer än bara den egna. Samt vetenskapen kring att språk kan uttryckas på olika sätt och kan bidra till ett identitetsskapande i en ny kultur. Eidevald (2011) menar att individers identiteter skapas i olika sociala sammanhang med kategorier som verkar som ramar. Vidare menar han att människor sätts in i olika fack utifrån exempelvis kulturer som kan skapa motstånd eller möjligheter till att fullfölja de faktorer som förväntas utifrån en viss diskurs, som kulturer. Språk kan vara en sådan faktor som kan dela upp människor i positioner utifrån kunskapen. Eidevald (2011) belyser att identitet formas och ändras utefter vilken situation man befinner sig i och är därmed föränderlig. Därför kan identitet tolkas som abstrakt eftersom det hela tiden förändras.

3. Teoretiskt perspektiv

Här presenteras de teoretiska perspektiven intersektionalitet och positioneringar som är verktyg till att se våra tre huvudbegrepp, vilka är kulturkrockar, klasskillnader och mångkultur som kommer göras i analysen. Perspektiven är relevanta till vår studie då fokus är identiteter, både hur de görs och hur de förhåller sig till sin omgivning. Detta kan förstås med hjälp av olika kulturer, vilket kommer presenteras i analysen. I detta kapitlet är Mulinari och de los Reyes och Jensen centrala för att förstå och förklara de teoretiska perspektiven.

3.1 Intersektionalitet

Enligt Mulinari och de los Reyes (2005) har begreppet intersektionalitet kommit att bli ett viktigt begrepp för att skapa förståelse kring vilka faktorer som skapar olika identiteter. Begreppet och dess betydelse myntades av Kimberlé Crenshaw som under 1980-talet agerade i samband med "Black Feminism" som var en rörelse där diskriminering av svarta kvinnor i USA lyftes, vilket Mulinari och de los Reyes (2005) beskriver. Kimberlé Crenshaws tankar kan tolkas som att normer i samhället och andra faktorer som kan belysas som diskriminerande kan i en sammansättning både påverka och förstärka varandra och därmed skapa ojämlikheter. Mulinari och de los Reyes (2005) beskriver fenomenet som en väggkorsning mellan de olika identitetsegenskaperna som inte bara behöver vara kön, sexualitet, ålder eller funktion utan kan också rikta in sig på faktorer som etnicitet, samhällsnivåer och klasskillnader. Dessa faktorer kan inte ses som en ensam maktordning oberoende av andra maktordningar, utan måste stå i relation med varandra i olika konstellationer. Vidare menar författarna att detta alltså innebär att olika kategorier inte finns som en egenskap, utan istället görs i relation till varandra. Kategorier är med andra ord socialt konstruerade och vilket också innebär att det är förändringsbenägna, menar Mulinari och de los Reyes (2005).

Vårt arbete kommer att utgå teoretiskt från intersektionalitet och förståelsen av att identiteter görs i olika handlingar i sociala sammanhang. Detta perspektiv har hjälpt oss att formulera frågeställning 1 som är "*Vilka berättelser om intersektionalitet framträder i ett antal barnböcker?*" och frågeställning 3 som är "*Vilka berättelser om intersektionalitet lyfts utifrån en pedagogs erfarenheter kring böckerna?*".

3.2 Positionering i samverkan

Jensen (2011) menar att man som pedagog kan utifrån begreppen mångkulturalitet, kulturkrockar och klasskillnader förstå identiteter. Det hela grundar sig i att man som pedagog bör vara medveten om kategorier och positioneringar i praktiken för att kränkningar eller kategoriseringar av negativ bemärkelse inte ska uppstå, utifrån ett intersektionellt perspektiv. Enligt Jensen (2011) blir man som pedagog medveten kring detta sker då också en utveckling av ledarskapet där uppmärksamhet kan riktas åt det som behöver arbetas med eller lyftas i en verksamhet kring människorna som finns i den. Vad människor i verksamheten gör och säger blir då målet med den praktik som en pedagogisk ledare kan utöva, vilket kräver medvetande kring kategorisering men framför allt positionering av både barn och föräldrar men även sig själv som pedagog. Det är här begreppet och den praktiska utövningen av positionering blir synlig (Jensen 2011).

Positionering kan förklaras som att varje människa “[...] erbjuds en position av de människor (och de diskurser) som omger oss.” (Jensen 2011, s. 120). Antingen kan man då som mottagare anamma positionen eller motarbeta den. Dessa positioner skapas exempelvis utifrån kulturer och normer som ofta är av majoritet i samhället, menar Jensen (2011). Positionering kan som tidigare nämnts sättas in i områdena kring ledarskap och kommunikation, och då även i skolverksamheter. Hon tar detta vidare genom att belysa att det finns olika typer av positioneringar som alltid kommer att ske vid språklig kommunikation. För att förstå hur olika positioneringar har olika handlingsutrymme använder Jensen (2011) tre olika positioner: *överordnande*, *underordnade* och *likvärdiga positioneringar*. Den första beskriver att man har makt och rätt att ta beslut och bestämma över andra. Inom denna kategori kan förskollärare och andra typer av lärare hittas i praktiken där uttryck som *sätt dig ner på stolen* och *städa upp det där* är förekommande. För att förstå begreppet, som kan tolkas ha en negativ klang är det enligt Jensen (2011) viktigt att man som ledare är medveten och uppmärksam på sin egen positionering. Hon menar att detta blir en position som kategoriserar motparten på ett icke-inkluderande sätt. Här kan man även positionera sin egen gemenskap eller kultur i en positiv bemärkelse och samtidigt kritisera en annan genom att hänvisa handlingar eller värderingar till sin egen fördel eller sitt egna ursprung.

Underordnad positionering menar Jensen (2011) är en viss typ av positionering som beskrivs genom att man inte tar för sig i sociala sammanhang och ansvar läggs på motparten både genom handling och genom ord. Detta för att kunskap om ett område saknas eller att

intresse inte finns kring den rådande situationen eller ämnet, vilket kan kopplas till ett intersektionellt perspektiv där kategorier bidrar till eller avgör om man intar en underordnad position utefter sin kulturella bakgrund eller kompetens.

Likvärdig positionering menar Jensen (2011) att man agerar varken som överordnad eller underordnad i sociala sammanhang eller kommunikativa möten med människor från olika kulturer eller bakgrund. Fokus ligger därmed i förhållningssättet att alla inblandade parter ska ha samma position där båda är likvärdiga och på samma nivå i alla typer av sociala sammanhang och kommunikativa möten. Då man inte ska undvika positioneringar helt utan istället ska vara uppmärksam kring fenomenet är en *likvärdig positionering* det man som ledare vill sträva efter (Jensen 2011). Perspektivet att olika positioneringar görs i olika handlingar har hjälpt oss att formulera frågeställning 2 som är "*Hur görs intersektionalitet och positioneringar i dessa berättelser?*" och frågeställning 4 som är "*Hur görs intersektionalitet och positioneringar i förskolan utifrån en pedagogs erfarenhet?*".

De teoretiska perspektiven kommer att användas i analysen för att förstå bilderböckernas berättelser och berättelserna som kommer från intervjun. Detta för att skapa förståelse för hur identiteter görs i olika kulturer och hur de positioneras i sin omgivning.

4. Metod

I denna del av arbetet ska vi klargöra hur tillvägagångssättet gällande både analys av barnböckerna samt genomförandet av intervjun med den verksamma förskolläraren har gått till. En redovisning av tillvägagångssättet och resultatet kring urval av de valda barnböckerna som är centrala i vårt arbete kommer och lyftas.

Både intervju och analys av barnböcker är relevanta då vi är intresserade av både vilka berättelser som framträder i barnböcker men även, som en fördjupning, hur verksamma pedagoger använder dessa. Analysen av dessa delar kommer att göras i två separata delar för att sedan göra en jämförelse och analys kring sambandet mellan intervju och böcker.

4.1 Analysmetod

Analysen av de valda barnböckerna är en kvalitativ semiotisk textanalys som betyder att både bild och text analyseras utifrån en teori, som i vårt fall är ett intersektionellt perspektiv (Stukát 2005). Empirin från barnböckerna är begränsad då ett urval har gjorts vilket gör studien kvalitativ (Rienecker & Stray Jörgensens 2014). Dock kan det begränsade urvalet och antalet av barnböckerna göra studien svår att generalisera eftersom endast en liten del av tema och litteratur som finns att välja på finns med i vår studie och analys (Larsen 2009).

Analysmetoden som kommer användas är en narrativ analysmetod. En utgångspunkt i narrativ analys är att människan alltid skapar berättelser för att göra världen begriplig. På detta sätt betyder det narrativa hur språket och narrativa berättelser skapar en verklighet och specifik mening. Exempelvis skapas olika berättelser i en intervju eller genom litteratur. Berättelser som exempelvis gestaltas genom intervjuer eller litteratur skapar mening och en förståelse för den värld vi människor lever i. Detta ger människor ett orienterande mot ett slut eller en uppgörelse för att mening återigen ska skapas då narrativ studeras (Bamberg 2007).

Utifrån den valda analysmetoden kommer vi att använda oss av ett analysverktyg inom samma område som benämns som narrativ typologi, vilket belyser läran kring olika typer av kategorier samt dess klassificering. Typologin inom narrativ fokuserar på sex olika element för att förstå och beskriva görandet av berättelser. Kohler Riessman (2008) beskriver utförandet och upplägget av en narrativ analys genom sex steg, med vår översättning:

- 1) *Abstract (AB)*, vilket summerar berättelsens handling.
- 2) *Orientation (OR)*, vilket fokuserar på tid, plats, situation och deltagare som beskrivs i berättelsen.
- 3) *Complication action (CA)*, vilket beskriver sekvenser eller situationer av handlande, problem, vändpunkter eller kriser i berättelsen.
- 4) *Evaluation (EV)*, vilket beskriver berättarens kommentarer kring handlingen eller situationen.
- 5) *Resolution (RE)*, vilket beskriver lösningen på det angivna problemet eller en slutlig aktivitet i berättelsen.
- 6) *Coda*, vilket beskriver berättelsens slut samt att berättelsen återvänder till berättarens poäng och syfte.

Dessa sex steg utgör narrativets framväxt (Kohler Riessman 2008) vilket kommer användas både vid analys av barnböckerna och intervjun. Stegen kan ses som element för att se hur intersektionalitet och positioneringar kan lyftas fram utifrån empirin. Vi skapar ett seende utifrån mångkultur, klasskillnader och kulturkrockar. Detta för att synliggöra genom analysen vad som formar berättelserna om våra valda begrepp med hjälp av den semiotiska analysen som innefattar och belyser både specifika bilder i barnböckerna samt väsentliga textmarkörer.

4.2 Urval av barnböcker

Barnböckerna är på en nivå där det kräver högläsning av en vuxen eftersom barnen som vi har läst böckerna för tidigare är mellan tre till sex år. Vi började med ett urval på fem böcker som vi ansåg belyste mångkulturalitet, klasskillnader och kulturkrockar på olika sätt. Böckerna valdes i samråd med en verksam förskollärare utifrån de olika temana samt eftersom böckerna har använts i avdelningens arbete med barnböcker tidigare. Arbetet som pedagogerna ständigt har i rullning görs genom läsning på morgonen av samma bok i en vecka som sedan samtals kring i slutet av veckan. Under bearbetningen kring böckerna och omfånget som skapades insåg vi att fem böcker blev för mycket material utifrån våra frågeställningar och vår teori. Därför gjordes ett nytt urval och kom fram till tre böcker som visar temana mångkulturalitet, klasskillnader och kulturkrockar. Dessa är "Vi letar skatt" av Jesper Lundqvist, "Hemma hela sommaren" av Elin Johansson och "Alfons och soldatpappan" av Gunilla Bergström. Då vi genom ett strategiskt urval har valt de tre angivna böckerna kan vi på förhand anta att böckerna

kan vara intressanta och givande i vår studie (Alvehus 2013). Eftersom vi har fokus utifrån intersektionalitet kan man tänka att genus ska ha ett stort inslag i urvalet av barnböcker. Detta är något som vi inte anser har något att göra med de tre olika temana som vi vill fokusera på, vilket då heller inte blev en faktor som vi utgick från. Dock ser vi genom berättelserna i barnböckerna att genus inte har något inslag där heller och att i två av dem visar författarna huvudpersonerna som könsneutrala vilket är barnen i berättelserna. Dessa kommer i analysen att benämnas genom "barnet" eller "hen". De andra karaktärerna i berättelserna är könsbestämda vilket vi kan se genom bild och text då författarna beskriver karaktärerna som "mamma" eller "tanten". Detta använder vi oss också av i vår analys när karaktärerna benämns.

Vi letar skatt av Jesper Lundqvist (2015)

Boken "Vi letar skatt" handlar om ett barn som stöter på en tant som inte har några pengar och sitter inlindad i en filt med trasiga vantar och en tom mugg utanför mataffären. Efter några dagar är barnet och leker i lekparken och då ser barnet tanten bo i ett tält tillsammans med andra människor ute i kylan. Två poliser kommer fram och säger till tanten och hennes kompisar att det är emot lagen att bo i tälten. Barnet protesterar mot poliserna och förklarar att tanten bor där för att någon har glömt att ge henne skatt, vilket barnets mamma har pratat lite flyktigt om hemma. Tanten tvingas att flytta och barnet hjälper henne, de sätter sig utanför ett hotell där de hör någon gråta och går in. Inne sitter hotelldirektören och gråter för att han inte har några vänner och kunder bara kommer och går. Tillslut säger gubben att tanten får bo på hotellet. Boken belyser ett klassamhälle där tiggeri är en utgångspunkt.

Hemma hela sommaren av Elin Johansson (2018)

Boken handlar om ett barn och dess mamma som ska ha ett helt sommarlov hemma medan de andra barnen ska åka på utlandssestrar och hitta på andra roliga saker med sina familjer. Barnet vill gärna åka på safari med mamma, vilket inte går på grund av att de inte har några pengar. Mamman hittar på en idé om att de kan åka på safari, titta på djur och tälta, fast runt en sjö som bara ligger med cykelavstånd bort. Mamman är väldigt uppfinningsrik och hittar på en massa likheter med en riktig safari. Frågan är om kompisarna verkligen åkte iväg på sina utlandssestrar med sina familjer eller inte...? Boken belyser klasskillnader som kan ge uttryck mellan barn på en förskola.

Alfons och soldatpappan av Gunilla Bergström (2006)

Alfons har träffat en ny kompis, Hamid. Hans pappa har varit med i ett krig i det landet som de bodde i innan. Alfons är väldigt intresserad av krig och frågar ofta om Hamids pappa kan berätta om kriget han var med i. En dag hemma hos sin nya kompis ser Alfons att det ser lite annorlunda ut än vad det gör hos honom - andra gardiner och mattor, man kan se på utländska TV-kanaler och där är alltid väldigt mycket folk hemma hos Hamid. Alfons passar på att fråga pappan om kriget och han berättar att det såg annorlunda ut i naturen i det landet, där var det öken och att man krigade mot de onda. Han förklarade att han jämt va rädd och att allt han önskade var att han skulle komma till en säkrare plats. Boken visar på kulturskillnader och kulturkrockar som både barn och vuxna kan märka och ta del av.

4.3 Intervju och tillvägagångssätt

Valet kring att utföra en intervju med en verksam förskollärare som har arbetat med våra valda barnböcker blev en given del i arbetet när analysen skulle göras av barnböckerna. Detta för att få ett mer djup i analysen och även få svar på en av våra frågeställningar som belyser hur man kan använda sig av böckernas budskap i den praktiska verksamheten på en förskola. Val av intervju blev då central eftersom intervju är en metod som gör att man som forskare kan komma åt en persons subjektiva tankar, erfarenheter och åsikter kring ett visst ämne, som i detta fallet gäller de valda barnböckerna och arbetet med dem i förskolan (Alvehus 2013). Genom att intervjua i efterhand kring ett ämne kan dock bli problematiskt genom att en viss tid har passerat efter arbetets start och kan då förvränga svaren på intervjufrågorna gällande barnböckerna och arbetet kring dem (Alvehus 2013). Vi har utformat vår intervju utifrån vårt syfte som ska lägga vikt vid att frågorna och svaren ska hållas inom vårt valda område som här är barnböckerna och avdelningens arbete. Detta kan även kallas en semistrukturerad intervju där man som intervjuare har förberett ett mindre antal öppna frågor som gör att personen i fråga har möjlighet att svara precis som de vill istället för att svara ledande på de frågor som ställs. Detta ställer också krav på att intervjuaren måste vara en aktiv lyssnare och öppen i sina följdfrågor (Eriksson 2018). Våra frågor som har använts under intervjun finns under bilaga 1 och materialet från intervjun kommer vi att använda oss av i analysdelen.

Vi valde att intervjua en verksam förskollärare på en av de förskolor vi gör verksamhetsförlagda utbildning. Med hjälp av en av förskolans egna lärplattor spelade vi in intervjun som skedde i ett avskilt rum där vi inte kunde bli störda av varken kollegor eller barn.

Vi tog även små anteckningar för att förstärka vår förståelse och tolkning av det som sades (Alvehus 2013). Då vi använde oss av öppna och få frågor fick förskolläraren möjlighet att berätta fritt utifrån sitt eget perspektiv utan att bli ledd eller styrd av oss. Vi tog hjälp av vårt urval av barnböcker för att förstärka förskollärarens berättelse och visade upp en bok åt gången. Utifrån detta blev förskollärarens empiri tydligt kopplat till varje bok. Inspelningen som gjordes transkriberade vi på förskolan efter avslutad intervju vilket gjorde att ljudinspelningen inte lämnade förskolans område. Vid transkribering lyssnade vi samtidigt som nedskrivning av exakta meningar gjordes för att göra ljudinspelningen av intervju så valid som möjligt.

Valet av att intervjua en pedagog grundar sig i att den valda pedagogen agerar som en representant för hela det verksamma arbetslaget som arbetar med litteraturprojektet och barngruppen. Pedagogen har även ansvar för urvalet av bilderböckerna som tas in till förskolan, vilket motiverade även våra val av bilderböcker.

4.4 Varför intervju

Det ultimata insamlandet av material hade troligtvis varit observation i form av anteckningsförande och videoinspelning av arbetet. Detta för att få de exakta händelserna, bemötandet från barnen samt både pedagogernas och barnens upplevelse av arbetet kring böckerna i förskolan då böckerna enskilt presenteras, läst och samtalas kring i barngruppen. Dock har arbetet kring böckerna redan startat och gjorts på avdelningen vilket gör att intervju med en verksam förskollärare som varit delaktig i både presentation, läsning och samtal kring de valda böckerna är det mest lämpliga för vårt arbete och analys för att återskapa detta.

4.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet fyra individskyddskrav (2002) är något vi använt oss av när vi formade och utförde intervjun. Informationskravet belyser att information och syftet kring intervjun ska framföras innan intervjun startar. Samtyckeskravet berör personen vi intervjuar, om vi får utföra intervjun samt att personen får avbryta när som helst under intervjuens gång. Genom att inte skriva ut vem vi har intervjuat och på vilken förskola vi har varit på uppfyller vi konfidentialitetskravet samt att vi på ett informativt sätt förklarade att vi enbart kommer använda empirin i forskningssyfte för vår studie tog vi hänsyn till nyttjandekravet.

Innan intervjun utformade vi en samtyckesblankett som är skriven för vuxna då vi endast skulle intervjua en verksam förskollärare. Detta skickades ut en tid innan intervjun

utfördes vilket gjorde personen ifråga medveten om att vi endast kommer använda intervjun i vår studies syfte samt att inspelning av intervjun kommer att ske med hjälp av förskolans iPad. Inspelningen kommer heller aldrig att lämna förskolan vilket gör att transkriberingen av intervjun kom att ske på plats, vilket också framgick i samtyckesblankettens information. Efter påskrivning av förskolläraren samt vår handledare och kursansvarig genomförde vi intervjun.

5. Resultat

Böckerna belyser olika berättelser om intersektionalitet och nedan kommer vi först visa hur berättelsen görs. Vid redovisningen av resultat kommer vi först beskriva resultatet från en bok (vilket svarar på första frågeställningen - "*Vilka berättelser om intersektionalitet framträder i ett antal barnböcker?*"). Därefter visar vi hur olika identiteter blir framträdande i berättelserna (vilket svarar på den andra frågeställningen - "*Hur görs intersektionalitet och positionering i dessa berättelser?*"). Analyserna kommer att följa den narrativa analysmetoden som är indelad i Kohler Reissmans sex steg för att förstå analysernas tillvägagångssätt på ett tydligt sätt. Efter att vi redovisat en bok följer redovisningen av pedagogens erfarenheter utifrån att arbeta med denna bok (vilket kommer att besvara den tredje frågeställningen - ("*Vilka berättelser om intersektionalitet lyfts utifrån en pedagogs erfarenhet kring böckerna?*") och hur positioneringar blir framträdande i pedagogens narrativ, vilket därmed svarar på den fjärde frågeställningen - ("*Hur görs intersektionalitet och positioneringar i förskolan utifrån en pedagogs erfarenhet?*"). När första boken är redovisad och pedagogens erfarenheter av att arbeta med denna bok, presenteras bok två på samma sätt och till sist bok tre med tillhörande narrativ från pedagogens erfarenheter.

5.1 Narrativ analys - Vi letar skatt

1. Berättelsen handlar om (AB) ett barn och dess familj som går förbi en tant utanför affären. Ingen ser tanten, människorna rusar förbi och tanten visar sig inte ha något hem. Barnet är den som ser tanten och vill förändra tillvaron.
2. De inblandade (OR) i berättelsen är främst tanten som sitter utanför affären, barnet som får syn på detta samt hens mamma som tillsammans med barnet går in i affären där tanten sitter. Berättelsen utspelar sig främst utanför affären där poängen lyfts och tar form, men tas sedan vidare till parken där tanten bor i ett tält.
3. Det problem (CA) som uppstår i berättelsen beskrivs genom både bild och text. Det främsta problemet är att barnet inte har sett en människa som tigger tidigare.

“Utanför dörren sitter en tant, med filtar och foton och ber om en slant.” /.../ “Hon pekar på foton: ‘Där är min son. Och där är min dotter. De är långt härifrån. De kan inte bo själva, så de bort hos min syster.’, säger tanten och tystnar. Hon verkar dyster.”

(Lundqvist 2015, s. 1, 3)

Utifrån citaten tolkar vi att barnet inte förstår vad tiggeri handlar om och varför tanten sitter utanför affären. Genom bilderna som hör till citaten tolkar vi det som att barnet till en början är glad vid mötet med tanten och neutral gällande tantens situation. Ett annat problem som belyses i berättelsen handlar om tantens boendesituation som barnet också ifrågasätter vid första anblick.

“‘Bor du här?’, frågar jag. ‘I ett så litet tält? Blir det inte kallt? Snön har ju inte smält.’ ‘Det går bra’, svarar tanten. ‘Jag har en kamin. Här finns sjungande fåglar och parken är fin. Fast marken är stenig, den blir ganska vass, så visst vore det skönt med en riktig madrass.’

(Lundqvist 2015, s. 14)

Barnet kan inte relatera till sin egen boendesituation utifrån citatet, vilket gör att barnet ställer många frågor till tanten och att bilden visar på ett undrande och frågvisst barn. Utifrån tidigare bilder i boken tolkas barnets boendesituation som väldigt god genom att hen ligger i en säng gjord av en skattkista, utformad genom hens fantasi samt att bussen tar barnet och hens familj hem.

4. Värderingen (EV) som kan utläsas från berättelsen är främst att vissa människor i vårt land inte vill se tiggare och tiggeri, och därmed inte belysa problem som kan uppstå med detta. En annan värdering som görs är hur barnet är oförstående och inte vet vad tiggeri är.
5. Lösningen (RE) utifrån berättelsen är främst är tanten får tak över huvudet och en vän i form av hotelldirektören som erbjuder henne ett rum. Förståelse för andra människor kommer också in under detta avsnitt och beskrivs som en lösning. Detta tydliggörs genom berättelsens skapande av vänskapsrelation mellan barnet och tanten. Detta kommer i uttryck genom en bild som förmedlar glädje mellan ett barn och två vuxna, som genom texten har blivit vänner efter första mötet.

6. Syftet (CODA) med denna berättelse är att man som människa bör se alla människor i sin omgivning.

5.1.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?

Intersektionalitet genom berättelsen belyser först och främst identiteterna som framställs genom huvudpersonerna. I detta fall är det barnet som skapar en identitet under berättelsens gång. Från början beskrivs barnets identitet som ett oförstående barn men detta ändras sedan med hjälp av sin nyblivna kunskap kring ämnet tiggare, och barnet beskrivs sedan som en mer förstående individ. Tantens identitet präglas främst av hur hennes sociala situation ser ut genom hennes boendesituation och livsvillkor vilket gör tanten till en tiggare. Detta görs i boken som en identitet genom att hon själv beskriver att hon kommer från ett annat land, en annan typ av boendesituation än vad barnet är van att se samt att tanten inte har några pengar och därför behöver be om det utanför affären. Dock visar tanten i berättelsen en positivitet kring hennes ankomst till landet, vilket grundar sig i att tanten själv säger att människor i detta land ibland delar med sig. Barnet däremot har en annan bild av landet i sig. Hen upplever orättvisa kring att tanten inte får bo vart hon vill och inte får ta del av skatten, som i barnets värld är en kista full med guldpengar. Detta uttrycks både genom bild och text i berättelsen.

Genom mötet mellan barnet och tanten skapas en positionering. I början av boken är deras relation jämlik, då barnet inte har någon förförståelse för tantens bakgrund. Exempelvis är barnet glad när hen ser tanten. Genom berättelsens framväxt visar barnet att en förståelse börjar växa fram och därmed ändras positioneringen till att barnet, vilket uttrycks både genom bild och text, beskriver en orättvisa gentemot tanten från samhället. Här förändras då också barnets identitet, position och värderingar. Detta kan utläsas från berättelsens del kring att tanten inte får bo kvar i sitt tält i parken då poliser kommer och säger att den boendesituationen är emot lagen.

Boken i sig positionerar tanten i en underpositionering genom att via bild och text beskriva tanten som fattig genom att tanten inte har pengar till mat, hål i sina kläder och inget riktigt tak över huvudet. Denna positionering kommer från författaren som vi tolkar har en förförståelse kring ämnet tiggare vilket då har förts över genom berättelsen och sedan vidare till oss som läsare. Underpositioneringen som tanten är satt i genom berättelsen kommer från samhällets verklighet som vi förstår genom våra erfarenheter och upplevelser kring tiggare och tiggeri.

I berättelsen får vi lära oss att se alla människor utifrån olikheter och att alla människor inte har samma livsvillkor i samhället vilket kan utveckla förhållningssätt och förståelse gentemot olika positioneringar (Kåreland 2009).

5.1.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju

Vi har utgått ifrån citat som kommer från intervjun, utifrån detta citatet har vi gjort en narrativ analys som sedan kommer landa i en intersektionell koppling och positionering.

- Böckerna köpte vi ju in när hela tiggerivågen kom till Sverige, då var det centralt, de satt även utanför vårt Ica här bredvid förskolan och då träffade vi ju på dem. Det var ett högaktuellt ämne. När vi var ute på promenad så stötte vi ju på dem och det var ingen som pratade med dem, men barnen lyfte det när vi gick förbi dem. /.../ Om man hade pratat om det hemma... vissa visste ju inte ens varför dem satt där. Men det lyftes ju här efter, utifrån boken och när vi hade börjat läsa den. Vi pratade mycket om att man har det olika i olika familjer, eftersom det är det närmsta barnen, hur det ser ut i andra länder och att alla inte kan jobba i andra länder och då får dem komma hit.

(2019-04-16)

1. Utifrån pedagogens synvinkel är avsikten (AB) med berättelsens uppkomst att föra kunskap och förståelse för andra människors livsvillkor, som i detta fall är tiggare och tiggeri till barn på en rimlig nivå.
2. Genom intervjun framgår det att pedagoger, barn och tiggare (OR) är centrala i sociala situationer som utanför affären samt på avdelningen när berättelsen presenteras och läses.
3. Problemet (CA) som uppstod när avdelningen började få syn på fenomenet beskrivs utifrån pedagogen som att barnen inte hade någon förförståelse kring tiggare och tiggeri.

- När vi var ute på promenad så stötte vi ju på dem och det var ingen som pratade med dem, men barnen lyfte det när vi gick förbi dem. /.../ Vissa visste ju inte ens varför dem satt där.

Varför människorna satt utanför affären samt hur familjer kan se ut blev också ett problem som uppstod.

4. Värderingen (EV) av detta är att barnen i fråga inte hade någon kunskap eller förståelse för varför det satt en människa utanför affären istället för att vara på ett jobb innan boken presenterades för barngruppen som pedagogen har.
5. Lösningen (RE) på problemet utifrån pedagogen är att samtala om tiggeri och om varför människor sitter utanför affären. Detta kan ske både genom hemmet men också genom förskolan och lärandet av olikheter genom böcker och berättelser, precis som de har gjort med hjälp av berättelsen om tiggeri.
6. Syftet (CODA) med ämnet enligt pedagogen är att belysa samhällets och familjers olikheter. Positioneringar synliggörs i samtalet med barnen kring olikheterna som uppstår i belysandet av tiggeri samt när barnen tillsammans med pedagogerna för första gången får syn på en tiggare utanför affären.

5.1.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?

Olika identiteter uppkommer i förskollärares berättelser när hon beskriver hur hon arbetar med boken för att öka förståelsen för barnen. Utifrån intervjun uppstår identiteter genom att barnen först får syn på en tiggare utanför en affär nära förskolan som leder vidare arbetet kring att berättelsen presenteras för barnen vilket då bidrar till en ökad förståelse och kunskap. Barnen får genom samtal och läsning av berättelsen förståelse kring hur olika familjer kan se ut och att tiggare kan ha familjer i sitt hemland, vilket både visas i berättelsen som kopplas till barnens verklighet när de stöter på en tiggare utanför affären. Förskolläraren uppfattade att barnen började reflektera över sina egna familjer och uttrycka empati för tiggaren i berättelsen och tiggaren utanför affären då förståelse kring deras familjer och identiteter i familjerna skapades. Detta blir ett identitetsarbete för barnen.

Positioneringar mellan barnen och berättelsen blir synliga då barnen inte kan identifiera sig med tanten utan bara till barnet i berättelsen. Detta kan barnen på förskolan koppla till verkligheten där de fick syn på en tant som tigger utanför affären, vilket också berättelsen handlar om. Förskollärares positionering i detta riktar sig till hennes tidigare kunskap och ledarskap som används i arbetet med att skapa förståelse för barnen gällande olikheter (Jensen 2011). Hon vill genom berättelsen hjälpa barnen att förstå en annan kultur som vissa människor positioneras i.

5.2 Narrativ analys - Hemma hela sommaren

1. Berättelsen handlar om (AB) ett barn och hans mamma som får frågan vad de ska göra under sommarledigheten. Svaret blir mer än vad de mäktar med rent ekonomiskt, men det är bara fantasin som sätter gränser för deras upplevelse i skogen nära hemmet, istället för på en riktig safari.
2. Personerna (OR) i berättelsen är mestadels barnet och dess mamma som stöter på både kompisar från skolverksamheten, barnets mormor samt personer i både affär och vid sjön. Berättelsen utspelar sig som en väg genom olika platser från hemmet till slutdestinationen som i berättelsen är vid sjön.
3. Berättelsen lyfter problem (CA) som belyser att alla inte har råd att resa iväg under sommaren, vilket pedagogen i berättelsen frågar om. Detta kan tolkas som ett ekonomiskt problem, främst genom att barnet och mamma i berättelsen ljuger om sin situation och att mamman säger att de kommer att vara hemma hela sommaren. Barnet stöter då på problem kring att de inte riktigt blir som hen tänkt sig.

“- Varför sa du att vi ska på safari? frågar mamma när vi går hem. - Kan vi inte det då? frågar jag. - Men vännen, svarar mamma, vi ska ju vara hemma hela sommaren i år. Vi ska inte åka någonstans.”

(Johansson 2018, s. 4)

4. Berättelsen värderas (EV) utifrån vårt tolkade syfte, att man inte behöver så mycket för att vara lycklig. Föreställningen om att man behöver resa iväg under sommaren, precis som alla andra människor gör förminskas och framställs genom berättelsen på ett vis som gör att läsaren skapar andra tankar kring relationer istället. Relationer värderas också genom berättelsen och visar på att det är viktigare att vara tillsammans än att göra kostsamma saker.

“- Har vi tur kanske vi får se en sån här, säger mamma och pekar på en vanlig hare.
- Men lejonet då, säger jag.
- Lejonet, morrar mamma och brottar ner mig i mossan, här kommer stora lejonet och tar dig! Sen äter vi nudlar med champinjonsmak. “

(Johansson 2018, s. 17–18)

5. Lösningen (RE) på de problem som presenterats ovan är fantasin. Mammans fantasi styr mycket hur barnets upplevelse kring den uteblivna resan som istället tar de båda till en plats nära dem men i fantasin är de långt därifrån.

“Det blåa är vatten och det gröna är djungel eller savann. Mamma säger att hon har räknat ut att vi kan åka på safari i alla fall och pekar på ett ställe på kartan som är grönt med en blå fläck. Det är dit vi ska åka. Jag blir så glad att jag måste skrika.”

(Johansson 2018, s. 6)

Där kommer barnets kreativa fantasi också fram som bidrar till att de båda låtsas som att de är iväg på en resa och uttrycker sig nöjda över det. Barnet kan genom denna upplevelse utveckla en förmåga att förstå skillnaden på fantasi och verklighet. En annan lösning på samma problem kan tolkas vara barnets kompis som dyker upp på platsen där barnet och mamman fantiserar om sin safari. Kompisen bidrar därmed till en sorts gemenskap då hon inte heller åker iväg på resan som hon hade pratat om i skolverksamheten.

6. Syftet (CODA) med berättelsen är främst att belysa människors olika livsvillkor beroende på ekonomi och att alla inte har det lika bra ställt ekonomiskt. Sensmoralen i berättelsen är att pengar inte spelar någon roll för att man ska uppnå lycka, bara man har fantasi och nära relationer.

5.2.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?

Intersektionalitet och hur identiteter görs berör främst barnet och mamman som är huvudpersonerna i berättelsen. Det som kan utläsas genom bild och text är mamman som beskrivs som kvinnlig och hennes ekonomiska förutsättningar skapar också hennes identitet. Mamman beskrivs också som fantasifull och kreativ, exempelvis kommer detta till uttryck när sommarledigheten beskrivs. Här beskrivs mamman som att hon hittar på saker för sig själv och barnet som de kan göra hemma eller i närområdet. Utifrån detta förstår vi att mamma inte har råd till att resa utomlands eller förse barnet med fordon som barnet själv kopplar till en safari. Barnet beskrivs som könsneutralt då i berättelsen benämns barnet aldrig via pronomen. Genom bild visas heller inte barnet som ett bestämt kön genom stereotypa kläder, utseenden eller beteenden. Det bidrar därför till en identitet som inte bestäms av kön eller ålder, vilket vi heller

inte kan utläsa varken från text eller bild. Känslomässigt beskrivs barnet främst utifrån bilder som först ledsen när hen får reda på att de inte kan åka på riktig safari, men glad när mamman överraskar med en speciell safari i närområdet. Barnet beskrivs också som nöjd med sin tillvaro under utflykten och även glad över att det var fler kompisar som stannade hemma under sommarledigheten.

Utifrån första sidan i berättelsen kan positioneringar utläsas genom att alla barn och föräldrar får samma fråga av pedagogen i berättelsen kring vad de ska göra under sommarledigheten. Detta blir synligt då barnen berättar för varandra vad de ska göra under sommarledigheten, där de flesta ska resa utomlands eller besöka olika aktivitetsparker. Informaionen gör att barnet och mamman blir underpositionerade utifrån normen som är att man ska resa iväg eller åka på spännande utflykter, som beskrivs i boken. I resten av berättelsen följs endast barnet och dess mamma som visar ett livsvillkor och därigenom en position genom att de inte kan åka på exempelvis en utlandssemester. Dock kan positioneringens tolkning förändras genom att mamman och barnet använder sin fantasi vilket leder till en överpositionering gentemot de andra barnen och föräldrarna som då inte berikas med en utveckling av fantasi och kreativitet. Relationen mellan barnet och mamman kan ses som likvärdig positionering (Jensen 2011) efterhand i boken. Till en början var det en olik positionering dem emellan då barnet hade höga förväntningar och mamman inte kunde uppfylla dem. Detta bidrar till en lärdom kring vikten av relationer samt att olika livsvillkor finns som inte följer samhällets norm som är framställd av en majoritet som skapar positioneringar.

5.2.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju

När intervjun fokuserade på denna bok så beskrev pedagogen hur hon arbetat med boken. Vi beskriver hur den berättelsen framkom i intervjun genom citat som sedan beskrivs genom en analys.

- Men det är viktigt att belysa att man kan hitta på grejer hemma och ha roligt. /.../ Barnen här kräver ju inte att de ska åka iväg. Det är ju föräldrarna som sätter det i barnen. Men det kommer ju så småningom när de blir äldre. Men de ser ju att det bara är fantasin som sätter gränser med hjälp av boken. Att man inte behöver ta sig iväg för att ha roligt.
- 'Vad ska vi göra i helgen, eller gjort i helgen?' Där hamnar man ju ofta när de varit långledigt eller så. Man kan ju lägga det på andra sätt, att det måste liksom inte ha hänt något i helgen. Istället kan man som pedagog säga: 'Har du lekt på ditt rum i helgen?'

eller liknande. Det viktiga är ju att barnen ska kunna återberätta något som hänt. Det är ju syftet med frågan, inte vad dem berättar utan att dem berättar.

(2019-04-16)

1. Genom pedagogens berättelse kring boken och dess handling (AB) ligger vikten vid att visa att man inte behöver åka iväg under olika ledigheter och att man kan ha roligt även hemma.
2. De personer (OR) som lyfts utifrån pedagogens berättelse är barnen i fråga, deras föräldrar samt de pedagoger som arbetar med barngruppen och boken. Platsen för denna utsagan är både i förskolan, utflyktsmål och barnens hem.
3. Problemet (CA) i detta fall utifrån pedagogens egna erfarenheter är inte att barnen kräver en semester eller resmål under ledigheter. Istället är det föräldrarna som kan tänkas ha en press från samhället att sådant ska uppfyllas.
4. Värderingen (EV) av pedagogens berättelse är att det endast är fantasin som sätter gränser i görandet av aktiviteter där barn kan ha roligt. Hon menar också att platsen är mindre viktig för barnen och att vara hemma är lika bra som ett utflyktsmål.
5. Lösningarna (RE) på problemet ovan enligt pedagogens erfarenheter är att det endast är fantasin som sätter gränser även för föräldrarna, vilket också lyfts i boken. En annan lösning är att man som pedagog kan samtala om ledigheter och aktiviteter under sommarledighet på ett pedagogiskt sätt genom att lägga fram frågor och undranden så att barnet i fråga får återberätta själv. Baserat på pedagogens erfarenheter - att man lätt som pedagog kan rikta frågan fel - lyfter pedagogen istället det centrala, nämligen återberättandet i sig, inte vad barnet faktiskt har varit med om eller gjort.
6. Syftet (CODA) som kommer från pedagogens erfarenheter kring ämnet och berättelsen är att det centrala handlar om att stärka barnets förmåga att återberätta händelser och reflektera över vad de har varit med om.

5.2.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?

I intervjun lyfter förskolläraren vikten av samtal som kan bidra till intersektionalitet som skapas genom att barnen får möjlighet att återberätta händelser i deras liv som vidare stärker deras självkänsla. Berättelsen visar att frågan som ställs lägger vikt vid att de enligt normen bör resa vid ledigheter, vilket förskolläraren i intervjun vill vända på. Förskolläraren vill därmed ge utrymme för fler identiteter och öka barnens förståelse för andra människor och dess olikheter,

barnens möjligheter och förutsättningar både genom berättande och lyssnande. Samtal blir därmed utifrån pedagogens erfarenhet en viktig komponent för utvecklande av barnens identiteter.

I denna berättelse och intervjudel framkommer det att föräldrarna har stort inflytande i positioneringarna som sker i dessa samtal kring ledighet. Här är det föräldrarna som sätter normen vilket även positionerar alla människor som är involverade i förskoleverksamheten i olika kategorier. Förskolläraren beskriver genom hennes erfarenheter som belyser att det är föräldrarna bestämmer att de ska åka iväg på utlandssemester och att det inte är barnen själva som kräver det. Detta har framkommit för förskolläraren i samtal med barn, vilket beskrivs i intervjun. Kategorierna skapas utifrån ekonomiska förutsättningar vilket beskrivs i första delen av berättelsen. Här blir det då viktigt enligt förskolläraren att i samtal normalisera och sudda ut den positionering som kan skapa ojämlikheter i en negativ bemärkelse. Alla kanske inte känner sig involverade eller accepterade i sin omgivning när olikheter baseras på ekonomiska förutsättningar.

5.3 Narrativ analys - Alfons och soldatpappan

1. Berättelsen handlar om (AB) Alfons och hans vän Hamid som tycker om att spela fotboll tillsammans på Hamids bakgård. En dag börjar pojkarna undra om Hamids pappas tid som riktig soldat, i ett riktigt krig. Den tiden är inget som pappan vill tala om, istället berättar han om en myra som bygger upp sin omgivning när allt har rasat.
2. Berättelsens huvudpersoner (OR) är Alfons, Hamid och Hamids pappa och berättelsen utspelar sig på olika ställen runt om de två pojkarna. Platserna som berättelsen utspelar sig på är på fotbollsplanen, lägenheten som Hamid bor i samt så beskrivs ett annat land varifrån Hamids familj kommer och där pappan beskriver sin historia kring myran.
3. Berättelsens problem (CA) som beskrivs är först och främst mångkulturalism, som dock i berättelsen tolkas som positiv genom att Alfons belyser Hamids familjs olikheter jämfört med sina egna, men lägger därefter ingen vikt vid dessa olikheter utan tar endast lärdom av det.

“Man ska be Alltings Stora Gudamakt välsigna maten. Det var nytt, tänker Alfons. Sådär högtidligt gör inte pappa och han vid middagsbordet hemma.”

(Bergström 2006, s. 26–27)

Ett annat problem som berättelsen belyser är Alfons och Hamids förståelse kring vad krig är. Utifrån bilder och text i boken kan vi tolka det som att barnen har en förförståelse kring vad krig är. Deras uppfattning stämmer dock inte överens med hur ett verkligt krig beskrivs utifrån Hamids pappas beskrivningar och bokens bilder som hör till.

“Men här ser de krig överallt, jämt - på datorspel och film och TV. Och på ruskig, spännande video! Helst den där “Rymdens Värsta Grymkrig”! Med skarpa robotar och hela städer som ryker och rasar när fienden anfaller.”

(Bergström 2006, s.8)

4. Värderingen (EV) i berättelsen om Alfons och Hamid är främst att få förståelse för hur andra länder kan ha det miljömässigt, kulturmässigt och konfliktmässigt. Detta kan tolkas utifrån ett mångkulturellt perspektiv där värderingen i berättelsen visar på en acceptans och förståelse för varandra trots att man har olika bakgrund och etnicitet. En ytterligare värdering som görs är att områdena kring bakgrund och etnicitet inte har relevans i relationerna mellan kompisar eller familj, vilket lyfts under berättelsens gång både genom barnens och de vuxnas relation. Detta visar sig genom texten och bilderna som aldrig visar att olikheter är ett problem.
5. För att skapa en lösning (RE) på problemet som de två pojkarna belyser gällande förståelse och verklighetsförankring kring krig, lyfter narrativet i berättelsen Hamids pappas upplevelse kring krig men drar också paralleller till en myra som i hans berättelse får symbolisera krig. Detta gör att Alfons och Hamid får kunskaper om krig ur ett barnperspektiv, där symbolerna för att en del människor river ner och andra bygger upp är mest centrala. Fenomenet kring Alfons nya upplevelser kring en annan kultur anser vi inte har någon lösning. Detta för att mångkulturen som boken belyser inte framställs i negativ bemärkelse genom kulturkrockar. Mångkulturalismen i berättelsen tolkar vi som icke-värderat genom Alfons berättelse eftersom han endast

belyser att det finns olikheter mellan hans egen familj och vardag kontra Hamids familj och vardag. Det skapas som sagt inget problem som gör att en konflikt mellan kulturerna uppstår vilket gör att berättelsens budskap också kan tolkas som att mångkultur och dess olikheter normaliseras.

6. Berättelsens syfte (CODA) är att visa på mångkultur och acceptans kring olika etniciteter. Detta tar sig i uttryck genom att vänskapsrelationer är något som inte störs eller påverkas av mångkultur, utan istället ses som något spännande. Detta blir tydligt genom att Alfons och Hamid börjar spela fotboll tillsammans. En annan poäng belyser hur krig kan tolkas och hur krig ser ut i verkligheten, vilket kan vara olika beroende på vilken förkunskap man som människa besitter. Vi tolkar det som att Alfons och Hamid lär sig något med hjälp av varandra och sin relation, både gällande krig och acceptans kring mångkultur.

5.3.1 Hur görs intersektionalitet och positionering i berättelsen?

Intersektionalitet skapas genom berättelsen då det tydligt genom bild och text visas identitetsfaktorer för Hamid och hans pappa genom att en annan nationalitet och etnicitet syns jämfört med Alfons egna faktorer. Dessa är exempelvis att Hamid och hans pappa inte har samma hudfärg som Alfons, TV-programmen som visas hemma hos Hamid och hans familj har ett annat språk än vad Alfons behärskar och att Hamids pappa har varit soldat i ett annat land. I berättelsen är det tydligt att huvudpersonerna är könsbestämda vilket också bidrar till deras identiteter och ett skapande av intersektionalitet.

Positioneringar i berättelsen existerar mellan de olikheter som etniciteterna och nationaliteterna representerar för människorna. Det sker dock en positionering hos Alfons själv där han genom Hamid och hans familjs kultur, berättelser och inredning får syn på olikheter jämför med sin egen kultur, inredning och liknande. Detta gör att Alfons också blir medveten om sin egen kultur, men värdering och positionering förändras ändå inte dem emellan (Kåreland 2009). Denna berättelse kan bidra till en öppenhet hos barn kring att se på olikheter som en tillgång för relationer och vänskaper.

5.3.2 Förskollärarens erfarenheter genom intervju

Intervjun med den verksamma förskolläraren fortgick från förra boken till denna i samma intervju och därmed på samma sätt. Vi kommer redovisa förskollärarens berättelse samt vår analys på samma sätt som i tidigare avsnitt.

- Det var faktiskt mest fokus på myran. Det var det som fastnade, att myran fortsatte att bygga. /.../ Myran var den viktigaste i hela boken. Vi pratade mycket om dem som bygger upp och river ner. Det finns ju ändå i deras vardag, och det kan dem ändå koppla till nuet: 'Ja men det är när någon river ett kapplatorn som jag har byggt'. Sedan finns det dem som bygger upp.

(2019-04-16)

1. Utifrån pedagogens erfarenheter kring berättelsens handling (AB) är fokusen på olikheter och positioneringar. Människor eller levande varelser kan uppfattas som goda eller onda genom att barnen ser det som att en del människor river ner och andra bygger upp, vilket tolkas genom myran i berättelsen.
2. Personerna (OR), eller varelsena som har plats i pedagogens berättelse är främst myran samt barnen i samtal kring berättelsen.
3. Problemet (CA) som pedagogen lyfter under intervjun gällande berättelsen är främst att barnen ska ha förståelse för att det finns de som river ner och de som bygger upp.
4. Värderingen (EV) är att barnen kopplar sin egen identitet till situationen som symboliserar myran och de som river ner i berättelsen. Den värdering som görs här är speciellt när de själva kopplar till bygge av kapplatorn på förskolan som pedagogen beskriver.
5. Lösningen (RE) på problemet är att barnen själva skapar en förståelse för de som river ner och de som bygger upp genom att koppla detta till deras egna verklighet som beskrivs genom kapplatorn och att detta kan hända en vanlig dag på förskolan.
6. Syftet (CODA) genom förskollärarens erfarenheter kring samtalen efter läsning av berättelsen är att man inte ska riva ner andras kapplatorn, vilket barnen själva poängterar.

5.3.3 Hur görs intersektionalitet och positionering i intervjun?

Intersektionalitet och positionering genom intervjun synliggörs genom förskollärarens och barnens fokus på myran från berättelsen i ett samtal. Här visar barnen på en förkunskap utifrån förskollärarens erfarenheter då de kopplar myrans identitet till sin egen identitet och vardag då myran representerar de som bygger upp när någon har rivit ner. Barnen tolkar detta till sitt eget görande när de bygger torn eller liknande med kapplastavar. Här hade några av barnen upplevt att andra barn förstört bygge och därmed behövdes kapplatornet byggas upp igen. Genom förskollärarens berättelse positionerar barnen sig själva och varandra i ett liknande sammanhang som de upplevt på förskolan vilket de belyser genom myrans position i berättelsen. Pedagogen menar att detta landar i en egen medvetenhet för både barn och vuxna i situationer där olikheter finns samt att främst barn skapar en förståelse kring konsekvenser i sociala handlingar i samverkan med andra. I samtalen med barnen och förskolläraren nämns inte olikheten kring hudfärgerna som visas genom bild i berättelsen och därmed anser förskolläraren i intervjun att de inte har skapats någon vikt vid sådana olikheter i barngruppen som hon ansvarar för.

6. Diskussion

Vi kommer nedan att diskutera vår analys och vilka resultat vi har kommit fram till utifrån våra frågeställningar genom begreppen kulturkrockar, klasskillnader och mångkultur. Detta kommer vi göra med hjälp av vår tidigare forskning som har presenterats under avsnittet med samma namn. Därefter kommer vi att lyfta vad vi som studenter har lärt oss i en avslutning och vad som är relevant för vårt yrke.

6.1 Hur görs kultur

Den första boken, "Vi letar skatt" ser vi har ett primärt tema, vilket vi anser är kulturkrockar som synliggörs i bilderna och i texten genom att barnet i berättelsen aldrig har stött på en tiggare tidigare. Kulturkrockar är ett levande begrepp som belyser olika faktorer i olika sammanhang (Smidt 2013). Boken tar upp huvudpersonernas tankar kring vad samhället kan ge. Tanten ser ankomsten till bokens land som något positivt där hon möter människor som ibland delar med sig. Barnet däremot ser landet som boken utspelar sig i som orättvist genom att poliser bestämmer vart tanten får bo samt att alla i landet inte får ta del av skatten, som barnet tolkar är en skattkista full med guldpengar vilket synliggörs genom bilderna.

Samtidigt görs också olika positioneringar i berättelsen. Hur både plats och identitet görs kan förstås som motsatser men också tolkas som problem, missförstånd eller kulturkrockar (Linde 2001). Boken lyfter olika tolkningar av områden som kan anses vara problematiska, dock kan man tänka som barnet i bok 1 gör kring olikheter och rättvisa. Istället för att se problemen kan man istället fokusera på att man kan gynnas av olikheter och skapa förståelse för andra kulturer och människors livsvillkor (Kåreland 2009), vilket barnet belyser genom sina handlingar i text och bild. Detta syns i berättelsen då barnet möter tanten utanför affären och genast visar intresse för att lära känna henne och förstår ganska snabbt att de finns olikheter dem emellan. En kulturkrock som finns i boken belyser boendesituationerna mellan barnet och tanten. Utifrån texten och bilderna kan man tolka barnets situation som god i förhållande till tantens då barnet ifrågasätter vart och hur tanten bor och lyfter problem kring väder och komfort som man kan tolka att barnet inte behöver tänka på i sin egen situation. Boken varken visar eller berättar om barnets boende eller levnadsstandard, men utifrån barnets frågor och oroliga uttryck å tantens vägnar vid möte med polisen och samtal med mamman tolkar vi det som att barnets situation är god och därmed i en högre klass i samhället (Mulinari och de los

Reyes 2005). Detta för att människan delas in i olika grupper i samhället som är socialt konstruerade (Jensen 2011) och därmed kan positioneras i en lägre klass, som i bokens fall kan tolkas utifrån tantens livsvillkor och förutsättningar.

Utifrån bokens relevans blev intervjun viktig då förskolläraren la vikt vid arbetssättet av boken och dess innehåll för att skapa förståelse och acceptans gällande ett nytt område som barnen tidigare inte har stött på (Abdullah 2009). De arbetar med en och samma bok under en hel vecka som börjar med en bildpromenad. Barnen får då själva titta, reflektera och förklara vad de ser på bilderna i boken och vad man kan utläsa utifrån det. Vidare i veckan beskriver förskolläraren att de läser texten till varje bild som då bidrar till en djupare förståelse för bokens innehåll och mening, vilket är något som Nikolajeva (2000) lyfter. Hon menar att text och bild måste stå tillsammans för att sammanhang ska kunna uppstå. Därefter bearbetas bokens innehåll genom att barnen själva får rita något valfritt från bokens text eller bilder som sedan sätts upp på avdelningens väggar. Svårigheten med det kan vara att barnen får en bild av att en tiggare endast är en kvinna som kommer från ett annat land. Boken belyser endast det alternativet vilket kan påverka barnens förståelse kring området och då få en styrd uppfattning om tiggare. Det kan också tolkas av barnen att om en person sitter utanför en affär se ser man bara identiteten som en tiggare och inte som exempelvis en kvinna, mamma eller liknande. Även detta kan bidra till konsekvenser gällande verklighetsuppfattningar kring området.

I intervjun framkom det att barnen inte hade tidigare förståelse i området kring tiggare vilket förskolläraren använde sig av i arbetet kring att skapa en förståelse för barnen kring samma område. Detta kan kopplas till studien av Suzuki m fl. (2015) som menar att barnböcker är ett hjälpmedel för att förstå verkligheten och även skapa igenkänningsfaktorer för att förstå exempelvis livskriser.

Avslutningsvis kan man tolka bokens innehåll genom att kulturkrockar kan sammanföra människor, vilket visas genom en bild i boken som innehåller olika typer av människor med olika hudfärg, religion och ekonomiska förutsättningar runt ett stort bord med mat. Detta kan tolkas bidra till en bredare syn på människors kulturer och förutsättningar och förståelse för dessa (Kåreland 2009).

6.2 Klasskillnader

Berättelsen "Hemma hela sommaren" har primärt tema som vi kopplar till klasskillnader, som också visar sig genom bild och text. Klasskillnader kan ses genom människors olika

förutsättningar, vilket lyfts i boken genom att barnet och mamman inte har möjlighet till att resa iväg. I och med människors olika förutsättningar kan man tolka ämnet kring att de då också har olika bakgrunder. I boken får man inte reda på personernas olika bakgrunder, utan kan endast tolka barnets och mammans förutsättningar utifrån texten och bilderna.

Människors bakgrunder och olika förutsättningar kan alltså bidra till att olika klasskillnader uppstår och därigenom positionerar människor. Vidare kan man tolka berättelsen genom normer som är socialt konstruerade (Jensen 2011), specifikt gällande resmål under sommarledigheten. Detta visar sig på första sidorna som belyser att kompisarna ska åka på resa, medan huvudpersonen, barnet inte kan göra det. Detta kan tolkas som en avvikande handling kring normen som är satt vilket kan bidra till klasskillnader genom att alla inte kan uppfylla normen (Jensen 2011). Dock kan vi inte analysera och sätta olika levnadsvanor från boken mot varandra då det genom både bilder och texter inte framgår någon annan berättelse än den barnet och mamma representerar. Vi kan således använda oss av den första och sista bilden med text för att få syn på olika klasskillnader och kategorier. Kategorier är socialt konstruerade och utformade i symbios med andra människor vilket tidigare nämnts bidrar till normer (Jensen 2011). Genom boken visas en klasskillnad som belyser ekonomi genom att alla barnen inte kan följa normen och resa iväg under sommaren. Detta kan tolkas kring att man därigenom blir positionerad i en lägre klass genom kulturer och normer som har majoritet i samhället. Positioneringar som uppstår behöver inte bero på människors etniska bakgrund och mångkulturalism utan kan finnas i samhället som landet erbjuder samt vara föränderlig utifrån situationer som människor hamnar i eller handlingar man gör (Jensen 2011). Detta kan kopplas till boken där en tolkning kring en majoritet av samma etnicitet kan göras genom bilderna som visar en hudfärg som dominerar.

Klasskillnader kan också ses utifrån ett intersektionellt perspektiv som inte behöver grunda sig i ålder, kön eller sexualitet utan kan också vila på faktorer som etnicitet, samhällsnivåer och klasskillnader (Mulinari och de los Reyes 2005). Detta kan kopplas till bokens innehåll som enligt vår tolkning har klasskillnader som underliggande fokus och tema.

Genom intervjun fick vi reda på att arbetet kring området gällande semester och liknande inte hade stor vikt i förskolans verksamhet enligt förskolläraren. Istället lades vikt vid återberättande och lyssnande när samtal kring vad barnen har gjort under helger eller längre ledigheter inleddes. Det viktiga här var enligt förskolläraren återberättandet, inte vad barnen har gjort eller varit med om. Detta arbetssättet kan leda till att barnen får en förståelse för andra genom begreppet "*critical literacy*" som Axelsson och Jönsson (2016) beskriver som att bygga

broar och öppna dörrar. Detta gör ändå att barnen skapar en acceptans och vidgar sina vyer vid lyssnande av hur andra människor i deras omgivning har det och vad de har för möjligheter att göra. Förskolläraren beskrev att genom bok 2 får barnen syn på att man kan ha roligt när man är hemma under ledigheter. Steiner m fl. (2008) menar att barnböcker som barnen kan identifiera sig med genererar en social förståelse och kännedom för andra.

6.3 Mångkultur och identitet

Den sista boken, "Alfons och soldatpappan" tolkar vi står för det primära temat gällande mångkulturalism. Begreppet mångkultur kan förstås genom att olikheter kan bidra till möjligheter och utveckling, både av samhället och ett eget identitetsskapande (Kåreland 2009). Detta sker i berättelsen då Alfons stöter på en annan kultur och dess vanor än vad han själv är van vid och har upplevt i sitt eget liv. I mötet med Hamid och hans familj börjar Alfons reflektera över deras kultur, matvanor och familjekonstellationer vilket bidrar till en eftertänksamhet kring sin egen kultur och vad den innehåller. Här tolkar vi att Alfons skapar förståelse för sin egen kultur i samverkan med en, för honom, ny kultur (Kåreland 2009).

Acceptans i möten med människor kräver medvetenhet om olikheter och likheter (Abdullah 2009), vilket gör att sociala sammanhang inte positionerar människor utifrån exempelvis kön, etnicitet eller klass. Utifrån det pluralistiska synsättet gällande mångkulturalism (Kåreland 2009) handlar och tänker Alfons på ett, enligt synsättet, rätt sätt då människors lika värde oavsett bakgrund eller etnicitet kan tolkas eftersom ingen negativ värdering om kulturer görs i berättelsen, varken från Alfons eller Hamid.

Förskolläraren beskriver genom intervjun att fokuset från barnen lades på myran som beskrevs i berättelsen. Barnen själva gör kopplingen kring myrans arbete att bygga upp det någon annan har förstört till sin egen vardag och verklighet. Förskolläraren beskrev att barnen själva tog upp igenkänningen kring sina egna erfarenheter av kapplatorn som en kompis kanske har tagit sönder. Här ser man att barnen tar ner meningen i berättelsen till sin egen nivå utifrån sina egna erfarenheter för att skapa förståelse om det berättelsen vill förmedla (Fast 2008).

6.4 Sammanfattning av diskussion

Avslutningsvis kan kulturer ses utifrån olika synsätt och perspektiv, vilket också gör oss medvetna om dess olikheter. Kulturer innefattar både gränsöverskridning och samhället man befinner sig i, vilket gör begreppet stort och enligt oss viktigt. För vårt framtida yrke krävs det att en vetskap och förståelse finns i möten med människor från andra kulturer eller med andra livsvillkor. Detta för att en acceptans ska finnas i sociala sammanhang men också för att få förståelse för sin egen kultur och dess möjligheter. Kopplat till vårt resultat kan man se att den första bokens syfte är att se alla människor oberoende bakgrund eller etnicitet. Konsekvenser av att man inte har förståelse kring ämnet om tiggare blir därmed att man endast ser kvinnan i boken som en tiggare och inte som en kvinna, mamma eller liknande. Detta kan man med hjälp av boken belysa tillsammans med barnen för att få syn på olikheter och inte bara att en viss identitet skapas genom en faktor. Vidare kan detta tankesätt kring olikheter och kulturer på olika plan sättas in i resultatet kring de andra två barnböckerna som vi har analyserat. Positioner är här en bidragande del i att förstå hur ett arbete kring barnböcker kan göras och hur det kan utformas. Vi som blivande förskollärare positioneras i samhället genom vår kompetens som kan hjälpa oss att förstå barnböcker på nya sätt, vilket en annan arbetsgrupp kanske har ett annat tänk gällande samma sak. Det bidrar till att olika delar i en och samma bok kan bli synliga och därmed kan också fokus och tyngdpunkt vara olika i ett sådant arbete. Detta kan även ske inom samma arbetsgrupp, som exempelvis förskollärare. Beroende på erfarenheter, vidare kompetens eller intresse blir även här olika identiteter, kulturer och olikheter synliga i barnböcker. En konsekvens av att belysa olikheter, kulturer eller liknande genom och med hjälp av barnböcker kan vara att de barnböcker som belyser sådana fenomen tydligt inte kan tas in på förskolor på grund av förskolans resurser. Förhoppningen blir här att förståelse kring vikten av att belysa dessa ämnen genererar förståelse för barnen också samt att sådana böcker kan hjälpa till att förstå omvärlden.

Mångkultur och olika livsvillkor anser vi ska ses som bidrag och möjligheter till samhället och till sociala möten. För att främja detta är barnböcker ett bra redskap i lärandet kring olikheter, vilket vi har upplevt, tagit lärdom av och har fått erfarenheter kring. Det är dock viktigt att tänka på vilka barnböcker som främjar detta, och ännu viktigare är valet av barnböcker där alla barn kan känna igen sig och därmed blir inkluderade. Utifrån ett intersektionellt synsätt är en medvetenhet kring de olika faktorer som skapar identiteter viktigt i arbetet med olikheter, detta även i förskolan. Intersektionalitet belyses i berättelserna på olika

sätt vilket kan tänkas främja barns förståelse för olikheter då det visas genom ett barnperspektiv. Frågan är dock om det finns tillräckligt med barnlitteratur som belyser dessa områden och lyfter alla sorters olikheter som kan finnas i olika typer av samhällen.

En vidare forskning kring skapandet av identiteter och positioner kan vara genom observation av barn som efter läsning av de valda böckerna. Här blir det intressant att undersöka om berättelsernas innehåll och fokus har färgat av sig på barnen och visas genom barnens gemensamma vardag på förskolan. Även samtal med barngruppen efter läsning av de valda bilderböckerna kan vara av intresse vid vidare forskning för att få reda på hur barnen ser de olika bilderböckerna. En undersökning kan då göras för att få reda på vad som är centralt ur ett barns perspektiv efter läsning.

7. Referenser

7.1 Litteratur

Abdullah Anna Christina (2009). Multicultural Education in Early Childhood: *Issues and Challenges*, 12(1). 159–175 [2019-05-07]

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Axelsson, Monica & Jönsson, Karin (2016). *Bygga broar och öppna dörrar: att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. 2., uppdaterade uppl. Stockholm: Liber

Bamberg, Michael, De Fina, Anna and Schiffrin, Deborah. (2007). *Selves and Identity in Narrative and Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co

Davis, Kathy. (2008). 'Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful', *Feminist Theory*, 9(1), 67–85.

DOI: 10.1177/1464700108086364 [2019-05-03]

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. 1. uppl. Malmö: Liber

Eidevald, Christian (2011). *"Anna bråkar!": att göra jämställdhet i förskolan*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Eriksson, Lars Torsten (2018). *Kritiskt tänkande*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Fast, Carina (2008). *Literacy: i familj, förskola och skola*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002).

Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

[2019-04-21]

Jensen, Iben. (2011). Kategorier skapar positioneringar. I Jensen, Elsebeth, Jensen, Elsebeth & Løw, Ole (red.). *Pedagogiskt ledarskap: om att skapa goda relationer i klassrummet*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning, sid. 111–126 (citat s.116, 120)

Kåreland, Lena (2009). *Barnboken i samhället*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Kåreland, Lena (2013). *Barnboken i samhället*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Linde, Göran, 2001: *Värdegrund och svensk etnicitet*. Malmö: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan Lpfö 98 [Elektronisk resurs]. [Ny, rev. uppl.] (2018). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet: <https://www.skolverket.se/getFile?file=4001> [2019-04-21]

Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur

Rienecker, Lotte & Stray Jörgensen, Peter (2014). *Att skriva en bra uppsats*. 3., omarb. uppl. Stockholm: Liber

Riessman, Catherine Kohler (2008). *Narrative methods for the human sciences*. London: SAGE

Skolverket (2018) *Läslyftet för förskolan*. Stockholm. Tillgänglig på internet:

<https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/021-Lasa-o-beratta>

[2019-04-14]

Smidt, Sandra (2013). *Bruner och de små barnens kommunikationsutveckling*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur (citat s.26)

Steiner, Stan, Peralta Nash, Claudia & Chase, Maggie (2008). Multicultural Literature that Brings People Together. Boise State University Scholar Works. *Literacy, Language, and Culture Faculty. Publications and Presentations*. 9 (1) DOI: 10.1598/RT.62.1.12. [2019-04-19]

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Suzuki, Tadayuki, Huss, Jeanine, Fiehn, Barbara & Myers Spencer, Roxanne (2015). Realities of War. *Using Picture Books to Teach the Social Effects of Armed Conflicts*. Multicultural Education. 54–58 [2019-04-26]

7.2 Skönlitteratur

Bergström, Gunilla (2006). *Alfons och soldatpappan*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Johansson, Elin (2018). *Hemma hela sommaren*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lundqvist, Jesper (2015). *Vi letar skatt*. 1. uppl. Linköping: Olik

7.3 Otryckta källor

Intervju med verksam förskollärare, 2019-04-16

7.4 Bilaga 1

- Hur blev just dessa böcker centrala för er barngrupp?
- Hur upplevde du som pedagog böckernas innehåll i relation till barnen?
- Hur arbetade ni med böckerna och vad blev centralt och viktigt för barnen?
- Upplevde du som pedagog någon svårighet kring böckerna och dess ämnen i arbetet med barnen?